

Mosorska gušterica

Dinarolacerta mosorensis Kolombatovic, 1886

Engleski naziv: Mosor Rock Lizard

Sinonimi: *Lacerta koritana* Tommasini, 1889, *Lacerta mosorensis* Kolombatovic, 1886; *Archaeolacerta mosorensis* Arribas, 1999

Razred: Reptilia, gmazovi, reptiles

Red: Squamata, ljuskaši, scaled reptiles

Porodica: Lacertidae, gušterice, true lizards

Globalna kategorija ugroženosti: VU B2ab(iii)

Europska kategorija ugroženosti: VU B2ab(iii)

Mediterranska kategorija ugroženosti: VU B2ab(iii)

Nacionalna kategorija ugroženosti: osjetljiva svojta, VU B1+2ab(iii)

Rasprostranjenost u svijetu i Hrvatskoj: Mosorska gušterica je stenendem Dinarida. Naseljava krške planine jugoistočne Hrvatske te južne dijelove Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Potencijalno je prisutna i u zapadnom dijelu Albanije (Bischoff, 1984a, Džukić, 1989). Izolirana populacija s Prokletija u Crnoj Gori od nedavno je opisana kao zasebna vrsta *D. montenegrina* (Ljubisavljević i sur., 2007). U Hrvatskoj naseljava planine Kozjak, Mosor, Biokovo (Džukić, 1989) i Opor (Janev Hutinec i sur., 2006). Džukić (1989) opisuje i muzejske primjerke s navedenim lokalitetima Sinj i Troglav (Prirodoslovni muzej u Beču), no te populacije nisu potvrđene u novije doba.

Slika 73. Mosorska gušterica/Mosor Rock Lizard/*Dinarolacerta mosorensis*

SNIMIO/PHOTO BY DUŠAN JELIĆ

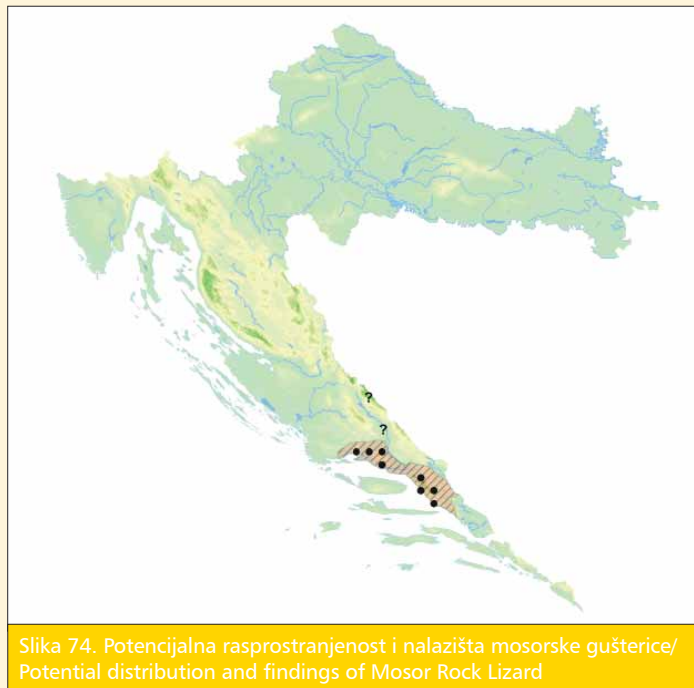

Trend populacije: Na globalnom nivou se smatra da je trend u opadanju (Crnobrnja Isailović i sur., 2009a). U Hrvatskoj je vrsta još iznimno neistražena i teško je dati točnu procjenu. Ipak postoje naznake da je vrsta također u opadanju.

Opis vrste: Mosorska gušterica veličine je do 7 cm od vrha njuške do nečisnice, s repom do maksimalno 20 cm. Razlike u veličini između spolova su vrlo male. Glava i trup su izrazito spljošteni. Glava je za 50–75 % dulja od svoje širine. Prijelaz između glave i vrat je slabo vidljiv, no prijelaz od vrata prema tijelu je jasno odvojen. Rep je relativno tanak i vrlo dug (10,5–13,5 cm) (Bischoff, 1984a). Temeljna boja je maslinasta, smeđa do sivosmeđa s tamnim mrljama razasutim po cijelom tijelu ili ograničenim samo na središnji dio leđa. Ponekad su te mrlje izdužene te čine gotovo mrežasti uzorak. Na cijelom području rasprostranjenosti prisutna je prilična varijabilnost u obojenosti pa su tako u nekim populacijama prisutne i uniformno obojene jedinke. Trbušna strana najčešće je žuta ili žutonarančasta, međutim može biti i blijeda odnosno sivkasta (posebice kod mladih jedinki). Kod odraslih jedinki, prisutne su plave točke na vanjskom redu trbušnih ljuski. Mlade su jedinke slične odraslima ali ledno tamnije obojene, s blijedim trbuhom i često plavim ili zelenkastim repom (Bischoff, 1984a). Ljuske su glatke i ravne, okruglastog oblika te približno jednako velike po cijelom trupu (Radovanović, 1951).

Stanište i ekologija: Mosorska gušterica planinska je vrsta koju nalazimo iznad granice šuma na golim i krševitim staništima s malo vegetacije, i većom količinom padalina (kiša i snijeg). Uglavnom dolazi na visinama iznad 1000 m (najčešće 1100–1500 m nadmorske visine) (Radovanović, 1951). Također se može naći i na nižim nadmorskim visinama u otvorenim šumama te grmovitim područjima (borovica). Na područjima gdje se pojavljuje s oštroglavom guštericom (*Dalmatolacerta oxycephala*) nalazi se u zasjenjenijim i vlažnijim staništima u odnosu na tu vrstu. Kao i ostale vrste koje su vezane uz kamenita mikrostanja zaklon nalazi u uskim kamenim procjepima, što opravdava i njezino spljošteno tijelo i glavu (Bischoff, 1984a).

Mosorske gušterice postaju spolno zrele u trećoj i četvrtoj godini života pri veličini od 5,5–5,7 cm. Najstarije zabilježene jedinke bile su stare 10 godina (Ljubisavljević i sur., 2007). Do parenja dolazi od sredine svibnja do sredine lipnja zbog vrlo dugog razdoblja zadržavanja snijega na većini

Slika 74. Potencijalna rasprostranjenost i nalazišta mosorske gušterice/
Potential distribution and findings of Mosor Rock Lizard

staništa ove vrste. Zbog hladnih uvjeta tijekom godine, ženke polažu samo jedno leglo godišnje s 3 do najviše 7 izduženih jaja blijedo roze boje (Ljubisavljević i sur., 2007). Jaja polažu tijekom srpnja u pukotine između kamenja te među suhu vegetaciju. Razdoblje inkubacije traje od 20–35 dana, odnosno 26 dana u prosijeku (za razliku od 40 i više dana kod većine ostalih gušterica skupine Lacertidae) (Ljubisavljević i sur., 2007).

Mosorska gušterica se hrani raznim kukcima, paučnjacima i drugim beskralješnjacima. Njihovi predatori su zmije, ptice i veći sisavci (Bischoff, 1984a).

NKS kod: B.1.3, C.3.5., D.3.1, D.3.4., E.3.5.

NATURA 2000 kod: 8210, 62A0

Uzroci ugroženosti: Jedan od osnovnih uzroka ugroženosti je nedostatak bazičnih podataka o stanju populacija. Mosorska gušterica spada u jednu od najslabije istraženih vrsta hrvatske herpetofaune. Poznato je da u nekim područjima dolazi do izgradnje ilegalnih objekata, odlagališta smeća i cestovne infrastrukture (Kozjak, neki dijelovi Mosora) (DT 1.3, 4.1, 9.4). Značajnu opasnost predstavljaju i planovi za izgradnju velikih turističko-rekreacijskih sadržaja te mnogobrojnih vjetroelektrana (DT 3.3, 9.6). Čini se da su populacije u Hrvatskoj međusobno izolirane i relativno male što predstavlja dodatni problem zbog mogućnosti smanjenja genetičke varijabilnosti (S 1.3, 2.3).

Postojeće mjere očuvanja: Mosorska gušterica strogo je zaštićena svojta Zakonom o zaštiti prirode (NN 70/05; 139/08; 57/11). Nalazi se na Dodatku III Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih sta-

ništa. Republika Hrvatska je tijekom pregovora za ulazak u Europsku uniju predložila da se mosorska gušterica doda na Dodatke II i IV Direktive o staništima. Dio areala ove vrste nalazi se unutar Parka prirode Biokovo.

Predložene mjere očuvanja: Neophodno je provesti detaljna istraživanja točne rasprostranjenosti i veličine populacije na području Biokova, Mosora, Kozjaka i Opora te istražiti mogućnost postojanja koridora ili međupopulacija među ovim lokalitetima (RN 1.2). Ujedno je potrebno provesti istraživanja na terenu i u laboratoriju kako bi se utvrdile karakteristike životnog ciklusa (vrijeme parenja, polaganja jaja, broj mladih, prehrana itd.) (RN 1.3). Prilikom planiranja izgradnje infrastrukture i vjetroelektrana vrlo je važno sagledavati i kumulativni efekt zahvata (CA 5.4).